ISSN 0976-0377
RNI. MAHMUL02805/2010/33461

International Registered & Recognized
Research Journal Related To Higher Education for all Subjects

INTERLINK RESEARCH ANALYSIS

Editor In Chief
Dr. Balaji Kamble

Dr. Anil Chidrawar
I/C Principal
A.V. Education Society's
Degloor College, Degloor Dist.Nanded

ADAT VYAPARI EDUCATION SOCIETY'S DEGLOOR COLLEGE, DEGLOOR * Dist. Nanded *

RNI. MAHMUL02805/2010/33461

IMPACT FACTOR 4.55

ISSN 0976-0377

International Registered & Recognized
Research Journal Related to Higher Education for all Subjects

INTERLINK RESEARCH ANALYSIS

REFEREED & PEER REVIEWED RESEARCH JOURNAL

Issue : XVI, Vol. III
Year - 8 (Half Yearly)
(July 2017 To Dec. 2017)

Editorial Office :
'Gyandeep',
R-9/139/6-A-1,
Near Vishal School,
LIC Colony,
Pragati Nagar, Latur
Dist. Latur - 413531.
(Maharashtra), India.

Contact : 02382 - 241913
09423346913,09637935252,
09503814000,07276301000

Website
www.irasg.com

E-mail :
interlinkresearch@rediffmail.com
visiongroup1994@gmail.com
mbkamble2010@gmail.com
drkamblebg@rediffmail.com

Publisher :
Jyotichandra Publication,
Latur, Dist. Latur.-415331
(M.S.) India

Price: ₹ 200/-

CHIEF EDITOR

Dr. Balaji G. Kamble
Research Guide & Head, Dept. of Economics,
Dr. Babasaheb Ambedkar Mahavidyalaya, Latur, Dist. Latur (M.S.)
Mob. 09423346913, 9503814000

EXECUTIVE EDITORS

Dr. Aloka Parasher Sen
Professor, Dept. of History & Classics,
University of Alberta, Edmonton,
(CANADA).

Dr. Huen Yen
Dept. of Inter Cultural
International Relation
Central South University,
Changsha City, (CHAINA)

Dr. Omshiva V. Ligade
Head, Dept. of History,
Shivjagruti College,
Nalegaon, Dist. Latur. (M.S.)

Dr. G.V. Menkudale
Dept. of Dairy Science,
Mahatma Basweshwar College,
Latur, Dist. Latur.(M.S.)

Dr. Laxman Satya
Professor, Dept. of History,
Lokhevan University, Loheavan,
PENSULVIYA (USA)

Bhujang R. Bobade
Director, Manuscript Dept.,
Deccan Archaeological and Cultural
Research Insititute,
Malakpet, Hyderabad. (A.P.)

Dr. Sadanand H. Gone
Principal,
Ujwal Gramin Mahavidyalaya,
Ghonsi , Dist. Latur. (M.S.)

Dr. Balaji S. Bhure
Dept. of Hindi,
Shivjagruti College,
Nalegaon, Dist. Latur.(M.S.)

DEPUTY-EDITORS

Dr. S.D. Sindkhedkar
Vice Principal
PSGVP's Mandals College,
Shahada, Dist. Nandurbar (M.S.)

Dr. C.J. Kadam
Head, Dept. of Physics
Maharashtra Mahavidhyalaya,
Nilanga, Dist. Latur.(M.S.)

Veera Prasad
Dept. of Political Science,
S.K. University,
Anantpur, (A.P.)

Johrabhai B. Patel,
Dept. of Hindi,
S.P. Patel College,
Simaliya (Gujrat)

CO-EDITORS

Sandipan K. Gaike
Dept. of Sociology,
Vasant College,
Kej, Dist. Beed (M.S.)

Ambuja N. Malkhedkar
Dept. of Hindi
Gulbarga, Dist. Gulbarga,
(Karnataka State)

Dr. Shivaji Vaidya
Dept. of Hindi,
B. Raghunath College,
Parbhani,Dist. Parbhani.(M.S.)

Dr. Shivanand M. Giri
Dept. of Marathi,
B.K. Deshmukh College,
Chakur Dist. Latur.(M.S.)

ADAT VYAPARI EDUCATION SOCIETY'S
DEGLOOR COLLEGE, DEGLOOR
Dist.Nanded

RNI. MAHMUL02805/2010/33461
Interlink Research Analysis
IMPACT FACTOR 4.55
ISSN 0976-03
Issue:XVI, Vol. III, July 2017 To Dec. 2

INDEX

Sr. No.	Title of Research Paper	Author(s)	Page No.
1	Conflict between Theism and Atheism in A Change of Climate by Hilary Mantel	Hemant Ramesh Deokar, Dr. S.D. Sindkhedkar	1
2	Variable Star Astronomy	A.N. Ardad	4
3	आदिवासींच्या आर्थिक व सामाजिक प्रश्नांचे विवेचन	डॉ. टि.अे. मोरे	10
4	महाराष्ट्रातील भटक्या आणि विमुक्त जमातींची सद्यस्थिती, समस्या आणि उपाययोजना	डॉ. बी. एम. खामकर	16
5	कुसुमाग्रज - व्यक्तिरेखा	डॉ. एल. बी. घुमरे	29
6	अभीनयासाठीची सुरांची भाषा	महेश शामराव दाडगे	32
7	योगोपनिषदातील रोगनाशक विचार	रमणकुमार किशोर हिंगणेकर	36
8	महात्मा बसवेश्वरांची एकदेवोपासक संकल्पना	डॉ. रत्नाकर बाबुराव लक्षटे	43
9	नेतृत्वाचा आदर्श यशवंतराव चव्हाण	डॉ. भुजंग विठ्ठलराव पाटील	49
10	आजच्या काळात गांधीजींच्या विचारांची गरज	डॉ. यु. डी. वानखेडे	54
11	वंश, लिंग, वर्ग, जात आणि मानवाधिकार : एक अभ्यास	डॉ. ए. के. सपाटे	59

ADAT VYAPARI EDUCATION SOCIETY'S DEGLOOR COLLEGE, DEGLOOR * Dist.Nanded *

RNI MAHMUL02805/20
Interlink Research
IMPACT FACTOR 4.55
ISSN 0976-0377
Issue : XVI,Vol.III, July 2017 To Dec. 2017

महात्मा बसवेश्वरांची एकदेवोपासक संकल्पना

डॉ. रत्नाकर बाबुराव लक्षटे
राज्यशास्त्र विभाग प्रमुख,
देगलूर महाविद्यालय,
देगलूर, जि. नांदेड (महाराष्ट्र) भारत

Research Paper - Poltical

8

महात्मा बसवेश्वर काळातील वैदीक धर्मात ३३ कोटी देव होते. या बहुदेवोपासनेमुळे बहुजनांचे शारिरीक, मानसिक व आर्थिक शोषण झाले. कांहीही कष्ट न करता देव व धर्माचा आधार घेवुन स्वतःची उपजिवीका भागवणाऱ्या वर्गाचे बुध्दि कौशल्य म्हणजेच बहुदेवोपासनेची प्रथा होय. ब्राह्मणांना देवाचा दर्जा होता. ब्राह्मणच भुदेव म्हणून मिरवत होते. तत्कालीन हिंदु देवतांची सर्व प्रतिके ब्राह्मण्यवादयांच्या हितसंबंधाची जोपासना करणारे होते. बहुदेवोपासना मानवाला दैववादी व आळशी बनवणारी होती. बहुदेवोपासनेची प्रथा बहुजनांच्या गळयाभोवती बौध्दीक व आर्थिक गुलामगिरीचे पाश घट्ट आवळणारी होती. या बहुदेवोपासनेवर प्रतिहल्ला करुन बसवादिशरणांनी वचनसाहित्याद्वारे एकदेवोपासक देव संकल्पना मांडली आहे. बसवादिशरणांची देव संकल्पना पाहण्यापुर्वी देव कोणास म्हणू नये याविषयीचे त्यांचे चिंतन पाहू

"अमृतवती सोम शंभूविंगे हुट्टिदात इंद्र ।
सत्य ऋषी जेष्ठादेविगे हुट्टिदात ब्रह्म ।
वसुदेव - देवकिगे हुट्टिदात विष्णु ।
नाभिराज मरुतादेवीगने हुट्टिदात नरुह ।
इवरेल्लेरु योनिजरेबुंद त्रैजग बल्लदु ।
उत्पत्ती स्थिती प्रलयक्के होरगाद लिंगदेवंगे ।
मातापितारुगळळडे हेळिरे ।।"

प्रस्तुत वचनात चन्नबसवेश्वर म्हणतात अमृतवती सोमशंभुला जन्मला इंद्र, सत्यऋषी

RNI. MAHMUL02805/2010/33461 IMPACT FACTOR 4.55 ISSN 0976-0377
Interlink Research Analysis Issue : XVI,Vol.III, July 2017 To Dec. 2017 44

DEGLOOR COLLEGE, DEGLOOR

जेष्ठादेवीच्या पोटी जन्मला ब्रह्म, वसुदेव-देवकी पोटी जन्मला विष्णु, नभिराज-मरुदेवीला जलानरुह हे सर्व योनिमार्गे जन्मणारे ऐतिहासिक व्यक्ती आहेत हे जगाला माहित आहे. त्यामुळे या लोकांना देव म्हणता येत नाही. या सृष्टीत माणसासारखे आईच्या (स्त्रीचा) पोटी जन्म घेणारे कितीही श्रेष्ठ, पुण्य पुरुष असले तरी ते देव होऊ शकत नाहीत. देव हे अयोनिज आहेत जन्म-मरण अशा कालमानात (प्रलयात) सापडत नाहीत. ते अतित आहेत. काल होता, आज आहे व उद्या देखील रहाणार अशा निराकार स्वरुपी सृष्टीकर्त्याला बसवेश्वरांनी देव म्हटलेले आहे. १९ व्या शतकात महात्मा फुलेंनी ज्यास 'निर्मिक' हा शब्द वापरला (संदर्भ) देव आणि देवाच्या उपासना पध्दतीविषयी महात्मा बसवेश्वरांनी सर्व सनातन थोतांड नाकारुन शिवाच्या उपासनेचा विज्ञानाच्या कसोटीवर आधारित नवा मार्ग दाखविला. शिवाच्या (देवाच्या) प्राप्तीसाठी संन्यास घेऊन वनात तपश्चर्या करण्याचे किंवा शरीर आणि मनाला त्रास देऊन उपासना करण्याची आवश्यकता नाही. आपल्या जीवातच शिव आहे. जीवातला शिव टिकवुन ठेवण्यासाठी अंतरंग व बहिरंग शुध्द ठेवावे. शिव आणि शक्तीच्या मिलनातून सर्व सजीवसृष्टी उत्पन्न झाली; त्या शिव आणि शक्तीच्या मिलनाचे प्रतीक असणारे इष्टलिंग हे आपल्या अंतःकरणातल्या निर्गुण निराकार शिवाचे प्रतिक आहे. बसवेश्वरांच्या मते देव विश्वंभर असुन तो सर्वत्र ओतप्रोत भरला आहे. तसाच तो आपल्या शरीरातील मन, भाव व प्राण यांना आधारभुत असा जीवात्मा होऊन राहिला आहे. एकदेवोपासनेचा सिध्दांत मांडुन एकाच देवाची उपासना करायला सांगितले. महात्मा बसवेश्वरांच्या देवाचे स्वरुप, सत्, चित्, आनंद, नित्य व परिपूर्ण आहे. सत् म्हणजे निर्दयी अस्तित्व असणारा, चित् म्हणजे ज्ञानरुप, आनंद म्हणजे दुःखरहित व समाधानरहित, नित्य म्हणजे नेहमी असणारा, परिपुर्ण म्हणजे कशाचीही कमतरता नसणारा. जो क्रुर, निर्दयी नाही. हिंसारहित व दयाळु आहे. तो कांही मागत नाही, भिती घालवत नाही. पापपुण्याच्या पलिकडे आहे, ज्याची सर्वांवर सारखीच माया असते. त्याच्या दरबारात, कृपेत भेदभाव नाही. तो नेहमी सर्वांचे कल्याण इच्छितो. असे गुण असलेला शिव (इष्टलिंग) रुपी देव हाच खरा देव आहे. बाकी सर्व देव खोटे व भ्रामक आहे. येथे एक प्रश्न निर्माण होतो की, बसवेश्वरांनी शिवासच देव म्हणून का स्विकारले ? कारण बसवेश्वर पुर्व व बसवकाळातील समाज व्यवस्थेत शैव धर्मातील विविध संप्रदाय अस्तित्वात होते. सर्व शैव संप्रदाय शिवपूजक व शिवउपासक होते. सर्वांची शिवावर निष्ठा होती. पण शैवांच्या शिवाचे अवडंबरयुक्त, कर्मकांडी होते. शिवच देवता म्हणुन स्विकारली तर आपल्या धर्मसुधारणेच्या चळवळीला जनमाणसाचा पाठिंबा मिळेल. तसेच शिवच देवता म्हणुन स्विकार केल्याने लोकांच्या धार्मिक श्रध्दांनाही ठेस पोहचणार नाही. तसेच लोकांच्या धार्मिक श्रध्दा जोपासल्यासारखे होईल. म्हणुन बसवेश्वरांनी शिवच देवता म्हणुन स्विकारले असा एक तर्क काढता येतो. तसेच भारताच्या प्राचिन इतिहासात शिव नावाचा बहुजनाचा, रयतेचा राजा होऊन गेला. जो प्रजाहितदक्ष होता. त्याचे प्रतिकात्मक रुप म्हणुन बसवेश्वरांनी शिव देवता

ISSN 0976-0377
Issue : XVI,Vol.III, July 2017 To Dec. 2017

स्वीकारले. उपरोक्त दोन तर्कापैकी दुसरा तर्क तार्किकतेला व बुध्दीप्रामाण्यवादाला आणि ऐतिहासिकतेला धरुन आहे. इतर सर्व देव काल्पनिक व पुजारी-पुरोहित निर्मित देव त्यामुळे , मडके देव, सुपदेव, रस्त्यातील दगडही देव' असे म्हणुन इतर देवाची चेष्टा गुरु, लिंग व जंगम हे त्यांना देव आहेत. बसवेश्वरांचा देव, पौराणिक, काल्पनिक कथांचा नव्हे. संपुर्ण विराट विश्वाचा नियता, उत्पत्ती-स्थिती-लयाला कारणीभुत सार्वभौम परशिव देव त्याचे आलय, लोकसेवा ही त्याची पुजा आहे. इष्टलिंग त्या परशिवाचा संकेत आहे.

देव आहेत दोन, तीन ऐसे,
गर्वाने फुगूनी बडबडू नको रे,
तो एकच एक असे पहा
दोन म्हणणे साफ खोटे रे.
कुडलसंगमदेवाविणा नसे अन्य देव
ऐसेचि वेद बोलिले रे ।

निरवयव, निराकार असा माझा कुडलसंगमदेव (परशिव) एकमेव देव होय. गर्वाने फुगवून देवाची भाषा करु नका. एकच देव वेदमान्य होय, हे जाणुन घ्या.

'आगीने खाल्यास वितळणारा देव
जाळ बघताच आकसणारा देव
त्यांना कसा खरा म्हणता ?
वेळ आल्यास विकला जाणारा, त्याला कसा देव म्हणता ?
भितीने जमिनीत पुरला जाणारा देव त्याला देव कसे म्हणता ?
सहज भाव निजैक्य स्थिर रुप निर्विकार निरंजन
लिंगदेव एकच देव पहा !

प्रस्तुत वचनात बसवेश्वरांनी आगीने खाल्यास वितळणारा, जाळ बघताच आकसणारा, वेळ आल्यास पोटासाठी विकला जाणारा, भितीने जमिनीत पुरला जाणारा देव नाही असे सांगितले. बसवेश्वरांचा देव भयमुक्त आहे.

'दगडाचा देव, देव नव्हे
मातीचा देव, देव नव्हे
वृक्ष देव, देव नव्हे
धातुचा देव, देव नव्हे
सेतुबंध रामेश्वर
काशी, गोकर्ण, केदार

RNI. MAHMUL02805/2010/33461
Interlink Research Analysis
IMPACT FACTOR 4.55
ISSN 0976-0377
Issue : XVI,Vol.III, July 2017 To Dec. 2017

ADAT VYAPARI EDUCATION SOCIETY'S DEGLOOR COLLEGE, DEGLOOR Dist.Nanded

अन् इतर क्षेत्रीचा
देव, देव नव्हे
देव तुमच्या अंतर्यामी
आत्मदेव जाणणेची थोर
कुडलसंगमदेव तोची एक परमेश्वर'

बसवेश्वरांनी देवाची संकल्पना मांडताना सांप्रदायिक कल्पनेच्या आधारावर निर्माण झालेल्या सर्व देवांना नाकारले. देव हा प्रत्येक मानवाच्या अंतर्यामी असतो. मानवाचा आत्माच हा सर्वश्रेष्ठ देव असतो. प्रत्येकाने आपल्या अंतरआत्म्यातील देवाला जाणुन त्यासी एकरुप, समरस होऊन वागावे. आपल्या अंतरआत्म्यात जसा देव असतो तसेच सर्व मानवाच्या अंतरआत्म्यातही देव असतो हे जाणावे. याचा अर्थ या पृथ्वीवरील प्रत्येक जीव देव आहे. हे ओळखवावे असा विचार बसवेश्वर मांडतात. ' जेथे पहावे तेथे तुच देवा, सर्व विस्ताराचे रुप तुच देवा, विश्वचक्षू तूच देवा, विश्वोतमुख तुच देवा, विश्वोतबाहू तुच देवा, विश्वातः पाद तूच देवा, कुडलसंगमदेवा' या वचनातुन बसवेश्वरांनी देवाचे अस्तित्व सर्वत्र असल्याचे स्पष्ट केले.

'रुद्र हा विश्वापेक्षाही श्रेष्ठ,
असे सांगतात शास्त्रे
विश्वरुपी विश्वोश्वारा
करतो आम्ही वंदन त्रिवार
जय असो आदितत्वाचा
जय असो विश्वाच्या मुलस्त्रोताचा
विजय असो सर्वश्रेष्ठ शिवतत्वाचा
हे कुडलसंगमदेवा'

बसवेश्वरांच्या दृष्टीने सर्व विश्वाच्या निर्मितीचे मुलस्त्रोत असणारे शिवतत्त्व हेच सर्वश्रेष्ठ आहे. शिव हाच सर्वेसर्वा आहे. परशिव एकच या विश्वाच्या आत बाहेर सर्वत्र व्यापुन राहिला असुन त्याच्याशिवाय दुसरे सत्य या जगात मुळीच नाही. " तुमच्या शिवाय अन्य देवता आहेत म्हणणाऱ्यांचे तोंड फाटूपर्यंत माझा राग जात नाही. माझा क्रोध जात नाही. ही माझी विनंती ऐका, कुडलसंगमदेवा." बसवेश्वरांच्या मते आपले प्राप्त कर्तव्य, उद्योग, व्यवसाय श्रध्देने, सचोटीने, समर्पित बुध्दीने करणे म्हणजे शिवाची उपासना करणे होय. कष्टातून मिळणारे समाधान म्हणजे अंतकरणातल्या शिवाचा साक्षात्कार आणि हेच स्वर्गसुख मानले. विश्वव्याप्त एकमेवाद्वितीय शिवाचे वास्तव्य विश्वातील प्रत्येक जीवाच्या अंतःकरणात निरंतर आहे. शिवाचे वास्तव्य जिवात असल्याने आपल्या भोवतीच्या जिवांना उपेक्षुन मंदिरातील निर्जीव मुर्तीची पुरोहित नावाच्या मध्यस्थाकडून अवडंबरयुक्त शिवाची

RNI MAHMUL02805/2010/33461 Interlink Research Analysis IMPACT FACTOR 4.55 ISSN 0976-0377 Issue : XVI,Vol.III, July 2017 To Dec. 2017

...सना करणे व्यर्थ असल्याचे बसवेश्वरांनी आपल्या वचनातुन सांगितले. "पिता तुम्ही , माताही ...ही, बंधु तुम्ही, आईही तुम्हीच, तुम्हाविना न दुजा हे कुडलसंगमदेवा " आपल्या अंगावर नित्य ...रण करावयाच्या इष्टलिंग स्वरुपातच शिवाची उपासना करावी. कारण इष्टलिंग निराकार ...शिवाचे (देवाचे) साकार स्वरुपातील प्रतीक आहे. ब्रह्मांडाचे छोटे स्वरुप आहे. इष्टलिंग ...त्मदर्शनाचे दर्पण होय. स्व-स्वरुपाच्या दर्शनासाठीचे इष्टलिंग एक साधन होय.

, साप, घार, कावळा, घुबड अनंत काळ जगतात ?
नको रे मानवा, जीवन सार्थकी करुन जग,
शिवभक्त होऊन जग रे मानवा कारण
जीवित शिवभक्तांना वर पंचदिनाने च !
आजकल्प सहस्त्र तु भक्तिहीन न शांकरी ।।
म्हणुन आमच्या कुडलसंगमदेवाची भक्ति करीत
पाच दिवस जगाला तरी पुरेसे नाही का ?

पशुप्रमाणे अनंतकाळ जगण्यापेक्षा मानवाने पाच दिवस शिवभक्त म्हणुन जगणे श्रेष्ठ आहे. बसवेश्वरांनी सांगितलेले लिंगाचार, सदाचार, शिवाचार, गणाचार, भृत्याचार हे पंचाचार मानवास शिवाच्या भक्तीकडे नेणारे आहेत. देव या संकल्पनेशी निगडीत स्वर्ग, नरक, कैलास, प्रारब्ध, मुहूर्त, ज्योतिष इ. थोतांड कल्पनांचा बसवेश्वरांनी वचनातुन धिक्कार केला. स्वर्ग-नरक यांचे अस्तित्व विश्वात कोठेही नसुन ह्या केवळ थोतांड कल्पना आहेत. प्रामाणिकपणे कष्ट (श्रम) करुन समाधानाने जगणे म्हणजे स्वर्ग आणि अनैतिक मार्गाने संपत्ती कमावण्याच्या नादात असमाधानी, बेचैन रहाणे म्हणजे नरकवास होय. माणसाच्या तळहातावर, कपाळावर कोणताही देव भविष्य लिहित नाही. तळहातावरच्या, कपाळावरच्या रेषेवर आकाशातल्या ग्रह-ताऱ्यांच्या स्थितीवर माणसाचे भविष्य किंवा देवत्व ठरत नसुन; भविष्य हे कष्टावर, परिश्रमावर आणि प्रयत्नावर घडते. 'प्रयत्न हाच देव' या विचारास बसवेश्वरांनी मान्यता दिली. " वेद, शास्त्र, आगम , पुराण हे सर्व म्हणजे

राळी कांढल्यानंतर उरलेल्या भुश्याप्रमाणे हो
यास कांढायचे कशाला ? व स्वच्छ तरी करायचे कशाल ?
इकडे तिकडे फिरणाऱ्या मनास थांबविण्याचे जाणले तर
निराकार स्वरुपी चन्नमल्लिकार्जुनाची दिव्यानुभूती घडेल."

निरभ्र, निरवयव देवाच्या साक्षात्कारासाठी इकडे तिकडे फिरणाऱ्या चंचल मनास स्थिर करणे गरजेचे आहे, असे अक्कमहादेवीने सांगितले. " मी देवच असता तु देव काय ? तु देव झाल्यास मला काय पोसलास ? देव बाहेर न पाहता आपल्यातच पहावे. " या वचनातुन अल्लमप्रभुदेवानी देव आपल्यातच असल्याचे स्पष्ट केले. नादप्रिय शिव नव्हे, वेदप्रिय शिव नव्हे, भक्तीप्रिय शिव

VYAPARI EDUCATION SOCIETY'S DEGLOOR COLLEGE, DEGLOOR Dist.Nanded

(लिंगदेवा) आमूचा. समाजसेवा हीच देवपूजा आहे असे बसवेश्वर म्हणतात. बसवेश्वरांनी अगदी सरळ, सोप्या भाषेत व शास्त्रशुध्द रितीने देवाची कल्पना सांगितली. जी आज ९०० वर्षानंतरही समाजास उपयुक्त ठरते.

संदर्भ सूची :-

१) डॉ.अमर सोलापूरे (प्रथमावृत्ती-२००७) :बसव दर्शन इंदू पब्लिकेशन्स-औरंगाबाद,

२) संपादक - राजा शिरगुप्पे (प्रथमावृत्ती २००८) : सम्यक विद्रोही (बसवण्णा, कबीर, तुकोबा विशेषांक)-शिवानंद शिरगुप्पे-विद्रोही सांस्कृतिक चळवळ,महाराष्ट्र,.

३) संपादक - उत्तमकुमार कांबळे (२०००) : लोककैवारी चार्वाक विशेषांक- लोककैवारी प्रकाशन-देगलूर,

४) कृष्णा मेनसे (तृतीयावृत्ती २००५) : श्री बसवेश्वर ते श्री ज्ञानेश्वर - एक चिंतन - लोकवाङ्मय गृह, मुंबई -

५) संपादक - डॉ.एम.बि.कोट्रशेट्टि (प्रथमावृत्ती - १९७६) : भक्ति भंडारी बसवेश्वर के वचन - कन्नड अध्ययनपीठ कर्नाटक विश्वविद्यालय - धारवाड,

६) चंद्रशेखर वस्त्रद (अनुवादक-डॉ रत्नशिला गुरुड्डी,प्रा.संध्या देशपांडे) (प्रथमावृत्ती २००७) : मानवतावादी बसवण्णा-डॉ. चंन्नबसव पट्टदेवरु प्रतिष्ठाण - हिरेमठ संस्थान भालकी

७) एम.चिदानंदमूर्ती (अनुवादक - रविंद्र किम्बहूणे) (१९९१) : श्री बसवेश्वर, नॅशनल बुक ट्रस्ट इंडिया, दिल्ली,

८) राजेंद्र जिरोबे (१९८३) : बसवेश्वरी वचनामृत - श्री मृत्युंजय शरण साहित्य प्रचारक संघ, मुंबई,

९) ॲड.जे.के.पाटील (१९९६) : महामानव बसवेश्वर : ऐतिहासिक चरित्र व वीरशैव धर्म - कन्नड संशोधन संस्था कर्नाटक विद्यापीठ धारवाड.

*

ADARSH VYAPARI EDUCATION SOCIETY'S DEGLOOR COLLEGE, DEGLOOR Dist.Nanded

Dr. Anil Chidrawar
I/C Principal
A.V. Education Society's
Degloor College, Degloor Dist.Nanded